

O‘ZBEKISTONDAGI DINIY TASHKILOTLARGA BORISHNING HUQUQIY, IJTIMOIIY VA MA’NAVIY ASOSLARI

Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti

Talabasi Xudoyberganova Shodiyona Shuxrat qizi

Ilmiy rahbar Meyliev Shaxzod Yusup o'g'li

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida diniy tashkilotlar faoliyatining huquqiy asoslari, fuqarolarning e’tiqod erkinligiga doir konstitutsiyaviy kafolatlar hamda aholining diniy tashkilotlarga borishi bilan bog‘liq ijtimoiy-huquqiy jarayonlar ilmiy tahlil qilinadi. Tadqiqotda mamlakatda amal qiluvchi diniy muassasalar turlari, ularning ro‘yxatdan o‘tish mexanizmi, diniy marosimlarda ishtirok etish madaniyati va jamiyatning ma’naviy rivojiga ta’siri o‘rganiladi.

Kalit so‘zlar: E’tiqod erkinligi, diniy tashkilotlar, huquqiy tartibot, konfessiyalararo totuvlik, diniy muassasa, fuqarolik jamiyati, ma’naviyat, davlat va din munosabatlari.

O‘zbekiston hududi tarixan turli dinlar, madaniyatlar va e’tiqodlar kesishgan maskan sifatida ko‘plab diniy an’analarning shakllanishiga zamin yaratgan. Mustaqillik yillarida mamlakatda e’tiqod erkinligini ta’minlash, diniy tashkilotlar faoliyatini tartibga solish hamda konfessiyalararo totuvlikni mustahkamlash borasida keng ko‘lamli islohotlar olib borildi. Fuqarolarning diniy tashkilotlarga borish erkinligi ham ana shu demokratik tamoyillar tizimining muhim qismi hisoblanadi.

Mazkur me’yorlar jamiyatda huquqiy barqarorlikni ta’minlash, diniy ekstremizm va radikalizmning oldini olishga qaratilgan muhim mexanizmlardan biridir.

Diniy tashkilotlarga borishning ijtimoiy-huquqiy jihatlari

Fuqarolarning diniy tashkilotlarga borishi O‘zbekistonda shaxsiy tanlov sifatida e’tirof etiladi. Bu jarayon quyidagi omillar bilan belgilanadi:

- Huquqiy kafolatlar – Konstitutsiyada har bir insonning vijdon erkinligi davlat himoyasiga olingan.

- Jamiyatdagi diniy madaniyat – ibodatxonalarda tartib, odob-axloq, kiyinish madaniyati kabi umumiy me'yorlar mavjud.

- Konfessiya xilma-xilligi – masjid, cherkov, sinagoga, buddaviy ibodatxonalari, protestant va boshqa diniy jamoalar o'z faoliyatini olib boradi.

- Ijtimoiy vazifalar – diniy tashkilotlar ma'naviy yetuklik, xayriya, ma'rifiy faoliyat orqali ijtimoiy hayotda muhim rol o'ynaydi.

Diniy tashkilotlarning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni

Zamonaviy O'zbekiston sharoitida diniy muassasalar jamiyat hayotining turli jabhalarida ta'sirchan omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Ularning asosiy funksiyalari quyidagilardan iborat:

- Ma'naviy-ma'rifiy vazifa – aholi, ayniqsa yoshlarni axloqiy yetuklik ruhida tarbiyalash.

- Ijtimoiy yordam va xayriya faoliyati – ehtiyojmand oilalarga yordam, ma'rifiy tadbirlar tashkil etish.

- Diniy bag'rikenglikni mustahkamlash – turli konfessiyalar o'rtasida o'zaro hurmat va totuvlik muhitini shakllantirish.

- Milliy qadriyatlarni tiklash va rivojlantirish – tarixiy ibodatxonalar, diniy merosni saqlash va targ'ib qilish.

Diniy tashkilotlarga tashrif buyurish madaniyati

Ilmiy nuqtayi nazardan diniy marosimlar, ibodat, ruhoniylar bilan muloqot va diniy muhitga kirish insonning ma'naviy-psixologik holatiga keng ta'sir ko'rsatadi. Tashrif jarayonida:

- sokinlik va tartib-intizomga rioya qilish,
- diniy joylarga mos kiyinish,
- ibodat qiluvchilarga hurmat ko'rsatish,
- diniy atributlarga ehtiyotkor munosabatda bo'lish

kabi me'yorlar umumqabul qilingan ijtimoiy qoidalardir.

XULOSA

O'zbekistonda diniy tashkilotlarga borish jarayoni chuqur tarixiy ildizlarga ega bo'lib, bugungi kunda davlat tomonidan yaratilgan huquqiy asoslar bilan mustahkamlangan. Diniy muassasalar jamiyatning ma'naviy, ijtimoiy va madaniy rivojida muhim o'rin egallaydi. E'tiqod erkinligi va diniy bag'rikenglik tamoyillarining rivojlanishi O'zbekistonning barqaror taraqqiyoti uchun muhim ijtimoiy omil bo'lib xizmat qilmoqda.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, turli yillar nashrlari.
2. “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. – Toshkent.
3. Karimov, I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. Jo'rayev, R. Dinshunoslik asoslari. – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2016.
5. Shodmonov, U., & Sodiqov, Sh. Sotsiologiya. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2013. (Diniy sotsiologiya bo'limi)
6. Kamolov, N. O'zbekistonda diniy bag'rikenglik an'analari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2012.
7. Hasanboyeva, O. Din va jamiyat. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2015.
8. Babaxonov, A. Islom tamadduni tarixi. – Toshkent: Movarounnahr, 2010.